

YÖK'ün Akademik Özgürlük Bildirisi'ne İtirazımız Var

6 Kasım'da YÖK, bir "Akademik Özgürlük Bildirisi" yayımladı. Bilimin, araştırmanın ve düşüncenin özgürlüğünü garanti altına alması gereken bir kurum olarak YÖK, bu bildiriyle 12 Eylül'ün mirasını devraldığını açıkça gösterdi. YÖK Başkanı Gökhan Çetinsaya'nın kamuoyuna açıkladığı bu bildiri, uluslararası akademik kuruluşlar tarafından benimsenmiş evrensel etik ve akademik özgürlük kurallarını yansıtmadığı gibi, bu bildiriyle Türkiye'deki akademisyen örgütlerinin üniversitelerde yaşanan hak ve özgürlük ihlalleri konusunda yayımladığı çalışmalar da bilinçli bir biçimde görmezden gelindi.

YÖK Başkanı Çetinsaya, eski vesayet sisteminin bittiğini, tüm kurumlarda yaşanan hesaplaşmayı doğru okuyamayanların kargaşa yarattığını ve YÖK'ü protesto ettiğini, ancak artık akademiye kaliteye odaklanıldığını öne sürüyorsa ve bu kalitenin göstergesi olarak da bu "Akademik Özgürlük Bildirisi"ni sunuyorsa eğer, demek ki;

- sayıları binlerle ifade edilen öğrenciler üniversitelerde soruşturmalara uğrarken ve eğitim haklarını kaybederken,
- güvenlikleştirme politikası çerçevesinde karakollar artık üniversitelerin içine taşınırken,
- sakıncalı bulunan konularda çalışan ya da sendikalı olan öğretim elemanları işlerini kaybederken,
- kamusal sorumluluklarını yerine getirerek bilgi ve bulgularını paylaşan hocalar olmadık suçlamalarla savcılarının önüne atılıp ellerinden çalışma olanakları ve laboratuvarları alınırken,
- rektör, dekan ve enstitü müdürleri yüksek lisans veya doktora mülakatlarına müdahale ederken,
- dekanlar, öğrenci ve öğretim elemanlarını twitter ve facebook üzerinden takip edip fişlerken,
- taciz, hakaret, intihal, rüşvet ve sahtekârlık gibi birçok suçun işlendiği sabit olsa da yöneticiler hakkında iktidar yanlısı oldukları için asla soruşturma dahi açılmazken,
- üniversiteler en kötü kapitalist işletmelerden daha kötü şartlarda taşeron işçi çalıştırırken,
- farklı kimliklere yönelik ayrımcı görüşlerini bilimsel bir tespitmiş gibi açıklayan öğretim üyeleri hâlâ üniversitede kalabilirken,

yaşanan tüm bu hak ve özgürlük ihlallerine itiraz edenler, YÖK Başkanı'na göre aslında yenilikleri ve nitelik artışını doğru okuyamadıkları için hayal görüyorlardı.

Bizim bu yenilik ve nitelik artışı iyimserliğine itirazımız var: Üniversitelerin her dönemde çeşitli baskı ve hak ihlallerine sahne olduğu iddia edilebilir. Hatta yukarıda küçük bir kısmını saydığımız bu örneklerin, "münferit vaka" olduğu sanılabilir. Ancak yeni dönemin çok belirgin bir özelliği var: YÖK, Çetinsaya'nın basında yer alan "bir koordinasyon merkezi" iddiasının aksine düşünce, bilim ve araştırma özgürlüğünü çiğneyen bir kontrol mekanizmasına, devlet aklını toplumun tüm damarlarına yaymakla mükellef bir baskı ağına dönüşmüş bulunuyor.

YÖK'ün bizimle aynı şeyi görebilmesi için yine kendileri tarafından 144 üniversite rektörlüğünün verdiği bilgiye dayandırarak oluşturduğu istatistiğe bakması da yeterli.

Bu istatistik, 2000 yılından bu yana üniversite öğrencilerine açılan soruşturmaların ve bunların sonucunda öğrencilere verilen cezaların orantılı bir şekilde arttığını, üniversitelerde öğrencilerin ifade ve örgütlenme özgürlüğünün üniversite yönetimleri tarafından nasıl ölçüsüzce kısıtlandığını ortaya koyuyor. Elbette sadece öğrencilerin değil, akademisyenlerin de herhangi bir konuda düşüncelerini belirtmeden önce en az iki kez yutkunmaları gerektiğini; zira tanımı giderek belirsizleşen “hoşa gitmeyen bir tavrımızın” amirlerimiz tarafından unutulmadığını, bunun bedelini bir gün mutlaka ödeyeceğimizi gayet iyi biliyoruz. Akademisyenler olarak üniversitede; bırakın eleştirel, bağımsız araştırma ve yayın yapmayı, düşünmeyi dahi zorlaştıran bir korku ve çıkar çemberinin ufku kapladığını ve parçası olduğumuz akademik birimin yapısının ve bileşenlerinin görüşlerimiz hiçe sayılarak günbegün değiştiğini görüyoruz. Bir sabah gazeteyi açtığımızda, rektörümüzün mevcut siyasi iktidara canı gönülden destek veren resmi ifadelerini okuyor ve utanç duyuyoruz. Veya bir başka sabah üniversiteye geldiğimizde, yeni bir meslektaşımızın bölümümüzün ortak iradesi hiçe sayılarak, kimi zaman da asgari akademik koşulları dahi sağlamamışken, yanı başımızdaki odaya yerleştirildiğine tanık oluyoruz. Öyle ki bölüme açılan bu kadro en son bölüm başkanına “duyuruluyor”, akademik atama ve yükseltmelerde şaibe yaratacak her tür karar alınabiliyor. Birlikte çalıştığımız araştırma görevlileri ise tüm itirazlara rağmen, apar topar kapının önüne konuyor.

Kısacası bilim insanları, öğrenciler ve çalışanlar; YÖK’ün yayımladığı ve akademik özgürlükler konusunda uluslararası standartları karşılamaktan uzak olan, ihlal durumlarında harekete geçirilecek koruma mekanizmaları konusunda hiçbir güvence getirmeyen bu bildirin ne anlama geldiğini biliyorlar. Bildiride yer alan “Akademik, kültürel ve sportif amaçlarla gerçekleştirilen etkinliklerde üniversitelerin konduğu bulunan bireyler, üniversite ortamına uygun bir biçimde karşılanmalı, siyasal görüşleri ya da kimlikleri dolayısıyla ifade özgürlüğünden yoksun bırakılmamalı, öğretim elemanları ya da öğrenci grupları tarafından görüş farklılıkları gerekçe gösterilerek engellenmemelidirler” maddesiyle ima edilenin de farkındalar. Çetinsaya’nın 12 Kasım’da *Radikal* gazetesine verdiği mülakatta da belirttiği gibi, “ironik” bir biçimde bildirin ertesi günü yayımlanan ve “önleyici uzaklaştırma” uygulaması başta olmak üzere ağır yaptırımlar getiren yeni öğrenci disiplin yönetmeliği, üniversitelerde yeni bir soruşturma sezonunu açmış bulunuyor. Bu yönetmeliğin bir “demokratikleşme” adımı olarak sunulmasından sonra, eski yönetmelikte yer alan düzenlemelere geri dönülmesi, hatta daha da ağır sonuçlar yaratacak değişikliklerin yapılması, bizleri nelerin beklediğinin işaretleri.

YÖK, bu yeni dönemde bilimsel temayülleri, akademik ölçütleri, eğitim, öğretim ve araştırma özgürlüğünü, evrensel bilim etiğini yok sayarak 12 Eylül’ün korku çemberini, kâr odaklı üniversite tahayyülü ile birleştiriyor. Bilimi ve eleştirel düşünceyi evrensel standartlarda savunmak yerine itibarsızlaştırıyor. Üniversiteyi “meslek ve iş edindirmeye odaklanmış bir işlik” olarak tasarlıyor ve karşı çıkanları sindirerek, soruşturarak, ya da üniversite dışına iterek 12 Eylül’ün eksik bıraktığı işleri tamamlayacağını da bu bildiriyle ilan ediyor. Biriken dava dosyalarından ardı kesilmez soruşturmalara, bir gecede görevden alınan dekanlardan gerekçe bildirmeden işine son verilen öğretim üyelerine, taşeronlaştırılan işçilerin şirket kayıtlarından bizzat rektör tarafından yürütülen ve Emniyet için kanıt sağlamaya çalışılan öğrenci soruşturmalarına kadar pek çok dosya, Türkiye’nin zaten binmekte çok zorlandığı bilim trenini gönüllü olarak terk ettiğini gösteriyor. Bu bildiri ve yeni öğrenci disiplin yönetmeliğiyle YÖK, bir baskı ve vesayet kurumu olarak kendisini

yeniden yapılandırıyor.

Bizler, üniversitenin tüm bileşenleri; eleştirel ve bilimsel düşünceye imkân tanımayan, eğitim, öğretim ve araştırma özgürlüklerini güvence altına almayan, çalışanlarının tümünün bilim yapma sürecine katılmadığı ve bilgilerini öğrencisiyle, çalışanıyla ve kamuyla özgürce paylaşamayan hiçbir yere üniversite adının verilemeyeceğini biliyoruz.

**Türkiye’de Araştırma ve Öğretim Özgürlüğü Uluslararası Çalışma Grubu
(GIT Türkiye)
Eğitim-Sen İstanbul Üniversiteler Şubesi**